

Het eurobeleid in de weegschaal: too little, but not (yet) too late

2012/7
01,02 | 2012

MENSEN

WELVAART

BESCHERMING

Marc De Vos
Directeur Itinera Institute

De Europese politieke leiders stapelen de euro-toppen op. De vijandigheid tegenover hun crisisbeleid is nog nooit zo groot geweest. Zowat iedereen buiten Euroland vindt dat Europa te weinig te traag doet. Velen binnen Euroland vinden het regime van rigoureuze besparingen ondraaglijk of contraproductief.

Ik deel veel van de kritiek. Sinds het uitbreken van de eurocrisis heeft de Europese aanpak ongetwijfeld het initiële schuldprobleem vergroot. Als het zo doorgaat, lijkt het crisismanagement erger te worden dan de crisis zelf. Wie het Europese beleid wil doorlichten, moet evenwel het totaalperspectief indachtig zijn. Het fundamentele probleem is dat een vorige generatie Europese politici ons een Europese munt heeft gegeven zonder de instrumenten die daarvoor nodig zijn: geen budgettaire en fiscale coördinatie, en geen mechanisme voor financiële transfers tussen lidstaten. De fundamentele vraag is of de oplossing de Europese muntunie duurzaam zal maken, dan wel permanent zal ondermijnen.

Om die vraag te beantwoorden, moeten we beseffen dat de eurocrisis een combinatie van vier crisissen herbergt. Er is de budgettaire crisis. Die is vooral het gevolg van decennialange verslaving aan deficitair beleid. Een land als Frankrijk, bijvoorbeeld, heeft de laatste 35 jaar geen enkele keer een begroting in evenwicht gekend. Bij de invoering van de euro was de staatsschuld van België en Italië bijna het dubbele van wat als toegangsticket vereist werd. Desondanks zijn beide landen meteen eurolanden geworden, met de gevolgen die we nu zien. Een crisis van de schuldenaren is per definitie ook een crisis voor de schuldeisers: de banken. Aangezien die zelf de bankencrisis nog moeten verteren, kan de

“
De eurocrisis verbergt een combinatie van vier crisisen.

”

schuldenknoop onmogelijk zuiver en snel worden doorgehakt.

Daarnaast is er een competitiviteitscrisis. Veel van de schuldlanden hebben veel te lang verzuimd de basishefbomen voor economische groei te verstevigen. Vooral de olijzone van Euroland is blijven steken in vermolmden structuren, loden bureaucratie, afgeschermden markten en verslavende uitkeringen. Italië, het belangrijkste probleemland, heeft over het hele voorbije decennium een nulgroei gekend. Elders – zoals in Spanje en Portugal – was groei en tewerkstelling het vergiftigd geschenk van een vastgoedbubbel die mede door de sterke euro werd opgeblazen. Zuiderse eurolanden kregen de koopkracht van de Duitsers, maar zonder de Duitse economie. Daarmee is grandioos gefeest en dat feest is nu voorbij.

De situatie had er helemaal anders moeten uitzien. De eurolanden hadden zich via het fameuze Pact voor Stabiliteit en Groei verbonden tot begrotingsdiscipline, schuldafbouw en economische hervormingen. Papier is gewillig: daarvan is weinig tot niets in huis gekomen. Afgezien van de Europese Centrale Bank, mist de eurozone alle hefbomen om de noodzakelijke integratie af te dwingen. Dat is de institutionele crisis die het hart van de

eurocrisis uitmaakt. De euro was een politieke droom zonder institutionele werkelijkheid. Zodra het slecht weer werd, zou de droom een nachtmerrie worden.

Het gebrek aan Europese instellingen maakt van de eurocrisis tot slot een fundamenteel-politieke crisis. Europolitiek is en blijft daarvoor nationale politiek. Europa is simpelweg onvoldoende politiek geïntegreerd opdat een collectief Europees belang de nationale belangen zou kunnen domineren. Het is politiek ondenkbaar dat iemand als Angela Merkel een gigantische collectieve verarming van de Duitse kiezers zou organiseren om de schulden van de probleemlanden weg te werken. Alleen met de rug tegen de muur kan het nationale belang worden overstegen voor het Europese doel. Dat geldt zo voor de schuldlanden, die nationaal niet zullen hervormen zonder internationale druk. Dat geldt evenzeer voor de sterkere landen, die geen geld of bevoegdheden zullen afstaan zonder collectief gevaar.

De Europese leiders moeten de crisis bestrijden met beide handen op de rug gebonden: zonder institutioneel kader en zonder Europese politieke cohesie. Daarbij moeten ze niet alleen de schulden van het verleden verwerken; ze moeten ook vermijden dat

de eurocrisis zich ooit nog kan herhalen. Daarvoor hebben ze externe druk nodig. De markten en de ratingbureaus zijn – hoe paradoxaal het ook mag klinken – objectieve bondgenoten: het is precies hun druk die

oplossingen forceert. De grote bazooka om de schulddreiging in

één keer weg te knallen is politiek zowel onhaalbaar als onwenselijk: het

zou op korte termijn het probleem oplossen om het op langere termijn in groter formaat herhaald te zien.

“De euro was een politieke droom zonder institutionele werkelijkheid. Zodra het slecht weer werd, zou de droom een nachtmerrie worden.”

De oplossing voor de eurocrisis zal dus stap voor stap zijn, of niet zijn. De eerste stappen zijn onmiskenbaar onvolkomen, maar gaan wel in de goede richting. Er is een Europees fonds dat financiële transfers tussen eurolanden mogelijk maakt. Er is een steviger pact voor begrotingsdiscipline. De acute schuldnoed in Zuid-Europa wordt gebruikt om structurele hervormingen te realiseren die anders politieke utopie zouden zijn en die op middellange termijn zullen werken. Doorheen alle ruis van de dag, is de basisrichting de juiste.

Ongetwijfeld moeten er nog verdere stappen volgen, onder andere een investeringsprogramma

voor economische groei en een Europees financieringsinstrument voor het poolen van overheidsschuld. Maar als we te snel gaan, dreigen daardoor de eerste stappen te verwateren. Als we niet snel genoeg gaan, dreigt de negatieve spiraal zodanig diep te gaan dat sommige landen de euro zullen moeten verlaten, of erger.

De eurocrisis is dus een historisch pokerspel. Zoals altijd, gebruiken de Europese landen een Europese crisis om de Europese integratie te verstevigen. Tegelijkertijd moeten ze daarvoor de crisis op korte termijn laten woekeren. De Europese politieke agenda gaat over jaren. De markten veranderen en verergeren dagelijks. De cruciale vraag is of we genoeg tijd zullen hebben om daar te geraken waar we moeten geraken.

Ik denk van niet, althans niet met de hele club. Het Spartaanse regime voor de probleemlanden kan niet snel genoeg renderen om de markten te beheersen en de nationale cohesie te behouden. Het wordt steeds waarschijnlijker dat de eurocrisis niet structureel kan opgelost worden met alle eurolanden aan boord. Hoe langer de officiële staat van ontkenning daarover wordt aangehouden, hoe groter de uiteindelijke gevolgen. Pas wanneer die existentiële fase aanbreekt, kan het einds-

“
*De oplossing voor de eurocrisis zal dus
stap voor stap zijn, of niet zijn. De eerste
stappen zijn onmiskenbaar onvolkomen,
maar gaan wel in de goede richting.*”

pel beginnen: een volwassen muntunie met minder landen, of een probleemzone met meer. Elk van beide opties zal meer crisisbeheer, meer geldnood en meer bankproblemen opleveren. De eurocrisis zal erger worden alvorens hij kan verbeteren.

Marc De Vos – Directeur

Voor duurzame economische groei en sociale bescherming.

ONAFHANKELIJKE DENKTANK

KLARE IDEEËN, KLAAR VOOR ACTIE

Itinera Institute VZW

Leopold II Laan 184d B-1080 Brussel
T +32 2 412 02 62 - F +32 2 412 02 69

info@itinerainstitute.org
www.itinerainstitute.org

Verantwoordelijke uitgever: Marc De Vos, Directeur